

Данило
ЯНЕВСЬКИЙ

*За що воює
Україна?*

*Відомі історії
нашої держави*

Харків
«ФОЛІО»
2023

ПЕРЕДМОВА

Напередодні першої річниці варварського повномасштабного нападу расі на Україну я запитав читачів моїх соціальних мереж: за що воює Україна?

Відповіді отримав різні: у кожного своя правда, свій мотив, своє бачення.

Для того, щоби дати вичерпну відповідь, якщо це взагалі можливо та потрібно, треба, насамперед, з'ясувати, а що за феномен такий — Україна.

Моя відповідь така:

УКРАЇНА = СИНТЕЗ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

(X ст. до н.е. – XX ст. н.е.)

ЦИВІЛІЗАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ (в кордонах 1991 р.)

- Кіммерія
- Скіфія
- “ Країна забутих міст ” (лісостепові спільноти скіфського часу)
- Кельти
- Ольвія
- Херсонес Таврійський
- Боспорське царство
- Римська доба
- Сармати
- Готи
- Гуни
- Болгарія
- Етелькоз
- Фема Херсон
- Нормани (Київська Русь)
- Улус Джучі
- Східна Римська імперія (Візантія)
- Східне християнство
- Священна Римська імперія
- Західне християнство
- Неортодоксальне християнство
- Галицько-Волинське князівство
- Велике князівство Литовське
- Річ Посполита
- Королівство Угорське
- Оттоманська Порта (Османська імперія)
- Іслам
- Євреї, юдаїзм
- Російська імперія
- Австрія
- Польська республіка
- Королівство Румунія (1918-1940 рр.)
- СРСР

Кіммерія

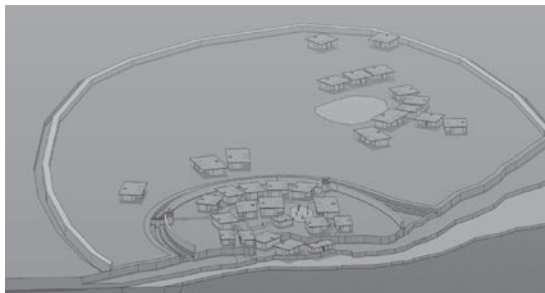
Ареал: Північне Причорномор'я

Час: бл. 1000 – 650 рр. до н.е.

Політична форма: перше об'єднання кочових племен на сході Європи

Провідна військово-політична сила регіону

Досягнення: кочове скотарство, металургія, кіннота = революція в комунікаціях

Реконструкція «Міста кіммерійського» (городище Дикий Сад/Кімерополіс/Алібант) на основі археологічних досліджень (зображено лише розкопані будівлі). Територія сучасного Миколаєва. Бл. 1250 – 925 рр. до н.е.

«Країна забутих міст» (лісостепові спільноти скіфського часу)

І Ареал: Середній Дністер, Південний Буг, Дніпро, Рось, Канів, Трахтемирів та ін.
Досягнення: сторія цивілізації. Україна. Т. 1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.).
Упорядник Михайло Відейко. Фоліо. 2020. Автор: Евеліна Кравченко. СС. 48-53.

Надлиманське городище. IV–III ст. до н.е. Дністровський лиман, с. Надлиманське, Одеський р-н, Одеська обл.

Таврида

Ареал: Крим
Час: середина VII ст. – III/IV ст. до н.е.
Політична форма: ?
Досягнення: відгінне (яйлажне) скотарство, землеробство, кераміка, Ковальство.
Остання відома стоянка: селище на місці Неполя Скіфського (до II ст. до н.е.)

Таврика. Мапа Герарда Меркатора 1630 р. Амстердам

Кельти

Ареал: Австрія, Чехія, Швейцарія, південна Німеччина, східна Франція, басейн верхнього та середнього Дунаю, північ Італії, Балкани, Закарпаття (40 поселень, найбільше – околиці Мукачєва), Румунія, Угорщина, Словаччина = єдиний культурний простір

Час: межа III–IV ст. до н.е.

Політична форма: військово-політичний режим вождистського типу

Досягнення: відливання золотих, срібних, бронзових монет, кремація, гончарство, обробка заліза (мечі)

Іл.: Кельти в Європі

Ольвія («Щаслива»)

Ареал: дельта Бугу та Дніпра = Нижнє Побужжя (с. Паруктино, Очаківський р-н, Миколаївська обл.)

Час: бл. VII ст. до н.е. – IV ст. н.е.

Політична форма: рабовласницька республіка

Провідна військово-політична сила регіону

Досягнення: обробка каменю (будинки, скульптури), школи, театр, іподром, святилища-жертвники, виноградарство, карбування монет

Залишки житлового кварталу

Херсонес Таврійський (Корсунь)

Світова спадщина ЮНЕСКО

Ареал: окупований Севастополь

Час: бл. V (?)ст. до н.е. – XV ст. н.е.

Політична форма: місто-держава

Досягнення: демократія (народні збори), розподіл влад на законодавчу, судову та виконавчу, приватна власність на землю, квартална побудова міста, посередницька торгівля, виноробство

Руїни Херсонеса. Севастополь, АРК (тимчасово окупована рф)

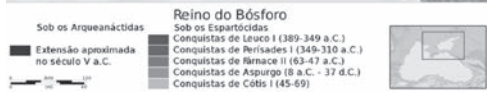
Боспорське царство

Ареал: північне Причорномор'я

Час: V ст. до н.е. – IV/VI ст. н.е.

Політична форма: королівство (мінімум 7 династій)

Досягнення: рабство, сільське господарство, рибальство, ремісництво, виноградарство, хліборобство, зовнішня торгівля, видобуток нафти

Розташування Боспорської держави

Римська доба

Ареал: Херсонес, гора Ай-Тодор (фортеця Харакс)

Час: II ст.

Політична форма: «друзі Цезаря та друзі Риму»

Досягнення: самоврядування для херсонеситів, будівництво цитаделей, доступ до римських винаходів, технологія та практик

Сармати

Ареал: Україна

Час: ? - до IV ст. н.е.

Політична форма: монархія

Досягнення: культ пращурів, «звіриний» стиль в мистецтві, кургани, ювелірні вироби,

Мовні запозичення: пан, терези, джура, шаровари, дбати – дбайливий, бачити – обачний, тривати – тривалий, жвавий – жвавішати, почвару – потвора, кат – катувати та ін.

Найважливіше:

«сарматизм» (XVI–XX ст.): шляхта – нащадок сарматів, які походять від Яфета, слов'яни та литовці – нащадки Хама

«Європейська Сарматія» та «Азійська Сарматія». Лондон 1770 р.

Готи

Ареал: міжріччя Дунаю та Дніпра,
Крим (князівство Теодоро)

Час: поч. н.е. – XV ст.

Політична форма: Королівство.

Остготи (королівство, Італія, V ст.);
Вестготи (королівство, Іспанія, V ст.)

Досягнення: християнство,
писемність, абетка, назва
художнього стилю

Мовні запозичення: «князь», «меч»,
«хліб», «лікар», «церква», «броня»,
«буква»

Шведи як прями нащадки

Напади готів та їхніх спільників на Римську імперію. Друга пол. III ст.

Гуни

Ареал: північне Причорномор'я,
приазовські степи

Час: сер. IV – V ст. н.е.

Політична форма: конфедерація
племен

Досягнення: кінська зброя,
обробка бронзи

Гуни в Європі

Булгарія (Стара Велика)

Ареал: Дунай – Волга – Кавказ – Карпати; Буджак;
Час: VII ст. н.е.

Політична форма: конфедерація племен (бл. третини земель сучасної України)

Досягнення: Перещепинські скарби

Стара Велика Булгарія на мапі

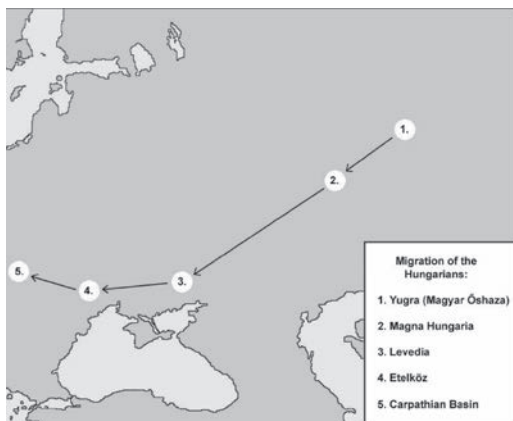
Етелькоз («Міжріччя»)

Ареал: степи між Дністром та Дніпром, Прут, передгір'я Карпат, Полтавщина, Дніпропетровщина. Одна з чотирьох «батьківщин» угрів

Час: бл. IX ст. н.е.

Політична форма: об'єднання мадярських племен

Досягнення: захоплення та перепродаж рабів, посуд, зброя, кінська зброя

Міграція угрів

Фема Херсон(ес) / Клемата

Ареал: південний Крим

Час: IX – поч. XIII ст. н.е.

Політична форма: Фема – стандартна військово-адміністративна одиниця Східної Римської імперії (Візантії)

Досягнення: східне християнство (культ Папи Римського Климента), земельна ділянка за військовою службу, податкова система, автономія міст
Після 1204 р.: Венеція, Генуя, Трапезундська імперія

Фема Херсон в складі Візантійської імперії в 1000 р.

Нормани (Київська Русь/Гардарики = «країна міст»)

Інші назви: «люди з півночі», «люди північного вітру», «вікінги», «варяги», «русь»

Ареал: Норвегія, Швеція, Данія, Британія, Нормандія, Київське князівство, Новгородське князівство, Сицилія, Єрусалимське королівство

Час: V–XI ст. н.е.

Політична форма: феодална монархія (IX–XIII ст.)

Досягнення: християнство, писане право, технології та культура Візантії

Схема походів вікінгів

Улус Джучі (Улу Улус, Велика Держава, Золота Орда)

Ареал: Східна Європа, центральна Азія, західний Сибір, західна Молдова

Час: 1240–1500 рр.

Політична форма: військова імперія

Досягнення: Велика Яса

В процесі розпаду зі складу Золотої Орди виділилися Велика Орда, Астраханське, Казанське, Казахське, **Кримське (1441–1783 рр.)**, Сибірське, Узбецьке ханства, велике князівство Московське, Ногайська орда

Улус Джучі. 1300 р.

Східна Римська імперія (Візантія)

Ареал: Туреччина, Італія, Іспанія, Україна, Єгипет, Сирія,

Час: 395–1493 рр.

Політична форма: імперія

Провідна військово-політична сила регіону

Досягнення: неможливо переоцінити

Кордони Візантії при імператорі Юстиніані

Східна Православна Церква

Офіційно: Православна Католична та Апостольська Церква

Спільнота: приблизно 220 млн. (третя за чисельністю релігійна спільнота у світі)

Складається з помісних автокефальних церков, які перебувають в євхаристійному спілкуванні

Ареал розповсюдження: Греція, Албанія, Болгарія, Грузія, Естонія, Казахстан, Кіпр, Латвія, Північна Македонія, Молдова, Румунія, Сербія, Сирія, Чорногорія та ін.

Л.: Церква св. Георгія. Константинопільський Патріархат

Священна Римська імперія німецького народу

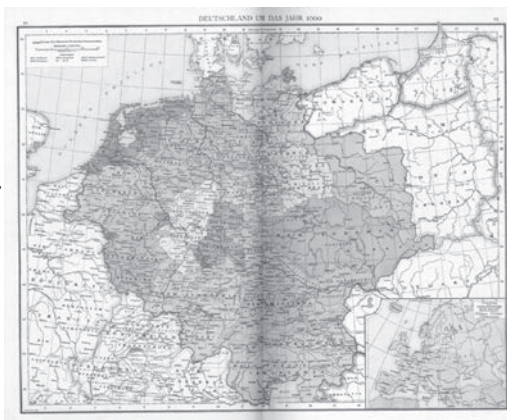
Sacrum Romanum Imperium/
Heiliges Römisches Reich

Ареал: Австрія, Бельгія,
Буковина, Ватикан,
Галичина, Ліхтенштейн,
Нідерланди, Німеччина,
Швейцарія, Люксембург,
Сан-Марино, Словенія,
Чехія, частини Італії, Польщі,
Франції

Час: 800 – 1806 рр.

Політична форма:
конгломерат державних
утворень на чолі з обраним
імператором

Досягнення: неможливо
переоцінити

Священна Римська імперія. 1000 р.

Західне християнство

Офіційно: Католицька Церква/Ecclesia Catholica)

Спільнота: 1,3 млрд., складається з 24 автономних церков «свого права»/ «sui iuris»

Ареал розповсюдження: весь світ. В Україні з I ст., Данило Галицький прийняв католицизм в 1253 р.

Київська діоцезія – 1321 р. Досягнення: неможливо переоцінити

Собор Св. Петра. Рим

Неортодоксальне християнство

Вірменська католицька церква в Україні з XI ст. Ареал: Львів, Чернівці, Київ, Одеса, Харків, Донецьк, Дніпро, деякі міста окупованої АРК Криму. Чисельність не з'ясована

Протестантизм: майже 11 000 церков (30 % від усіх релігійних об'єднань України).

Ареал: вся Україна

Древлеправославна церква (старообрядництво): з 40-х рр. XIX ст. 55 парафій, 3 монастирі, 25 священників, 10 000/ 20 000 парафіян.

Ареал: головним чином Вінницька, Одеська Чернівецька області.

Вірменський кафедральний собор Успіння Пресвятої Богородиці (Львів)

Неортодоксальне християнство

Кірха Св. Катерини (Київ)

Неортодоксальне християнство

Успенський собор. С. Біла Криниця, Чернівецька обл.

Галицько-Волинське князівство (Руське королівство/Regnum Russiae з 1253 р.)

Ареал: Белзька, Берестейська, Берладська Володимирська, Галицька, Звенигородська, Луцька, Перемишльська, Тереховська, Холмська, Шипинська, землі, Поділля, Пониззя

Час: 1199 – 1349 рр.

Політична форма: монархія (Рюриковичі, Пясти, Гедиміновичі)

Досягнення: неможливо переоцінити

Галицько-Волинське князівство (перша половина XIV ст.)

Велике князівство Литовське

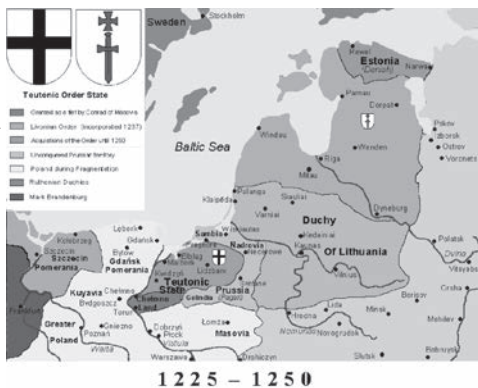
Офіційно: Велике князівство Литовське, Руське, Жемайтійське та ін./Magnus Ducatus Lithuaniae, Rusiae, etc.

Ареал: сучасні Литовська Республіка, Білорусь, більша частина України, деякі території Молдови, Польщі, Росії

Час: 1236 – 1795 рр.

Політична форма: монархія (спадкова, з 1596 р. виборна)

Досягнення: неможливо переоцінити

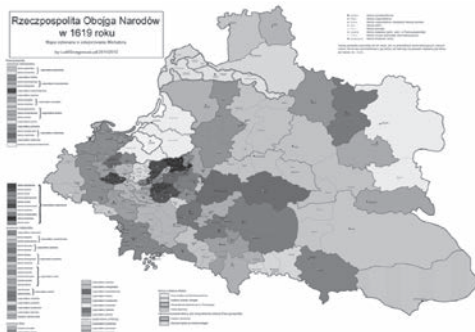
ВКЛ та сусідні держави. 1250 р.

Річ Посполита

Офіційно:
Rzeczpospolita/Źeĉpospolita/Рэч
Паспалітая/Рѣчь Посполита
Ареал: Білорусь, південна
Естонія, Литва, Молдова,
Польща, Україна, захід Росії.
Час: 1596–1795 рр.
Політична форма: монархічна
конфедерація Польського
Королівства та Великого
князівства Литовського
Досягнення: неможливо
переоцінити

Адміністративний поділ РП. 1619 р.

Королівство Угорське

Ареал: Угорщина,
Бургенланд, Воєводина,
Закарпаття Славонія,
Словаччина, Трансильванія,
Хорватія
Час: бл. 1000 – 1918 рр.
Політична форма: монархія
Досягнення: неможливо
переоцінити

Угорщина у складі імперії Габсбургів

Оттоманська Порта (Османська імперія)

Ареал: більше 50 сучасних держав Європи, Азії, Африки, т.ч. **Крим, Подолія**
Час: бл. XIII ст. – 1918 рр.
Політична форма: монархія
Досягнення: неможливо переоцінити

Османська імперія. XIV–XVI ст.

Іслам

Смирнення, упокорення волі Єдиного Бога і Його волі (перекл.).
Спільнота: 1,1 – 1,8 млрд.
Ареал розповсюдження: весь світ. В Україні з VII ст.
Досягнення: неможливо переоцінити

Каба/аль-Бейт аль-Харам/Священний Дім. Мекка, Саудівська Аравія

Юдаїзм. Євреї (ашкенази, сефарди, кримчаки)

Спільнота(в Україні): 200 000/400 000.

Ареал розповсюдження: весь світ. В Україні з IV ст.

Досягнення: неможливо переоцінити

Іл.: Панорама Стіни плачу, Куполу Скелі (ліворуч) та мечеті Аль-Акса (праворуч)

Вільне мулярство

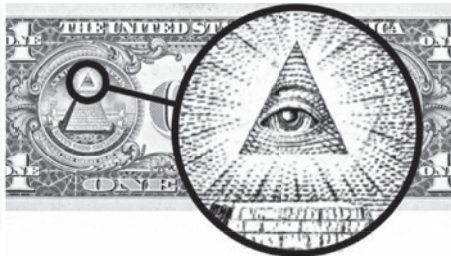
Офіційно: відкрита духовно-етична організація, яка має свої секрети

Спільнота: складається з 20 автономних «послуків», обрядів, організаційно незалежних один від одного

Чисельність: 5 000 000

Ареал розповсюдження: весь світ. На території сучасної України з 1729/1742/1774 рр. Велика Ложа України, 13 «майстерень» (2020 р.)

Досягнення: неможливо переоцінити

Російська імперія (1772-1917)

Ареал: Волинська, Катеринославська, Київська, Подільська, Полтавська, Таврійська, Харківська, Херсонська, Чернігівська

Час: 1772–1917 рр.

Політична форма: монархія

«Досягнення»: уніфікація, денаціоналізація

Мапа Російської імперії. 1898 р.

Австрія

Офіційно: Erzherzogtum Österreich

Ареал: більше 20 королівств, герцогств, графств, імперських міст Європи. Королівство Галичини та Володимирії; Герцогство Буковина

Час: 976–1918 рр. Політична форма: спадкове володіння Дому Габсбургів

Досягнення: неможливо переоцінити

Erzherzogtum Österreich

Австрія

Королівство Галичини та Володимирії (1777–1782 рр.)

Австрія

Герцогство Буковина

Польська республіка

Офіційно: Rzeczpospolita
Polska; II Rzeczpospolita

Ареал: Волинське,
Львівське,
Станіславівське,
Тернопільське
воєводства

Час: 1919–1939 рр.

Політична форма:
республіка

Досягнення:
контroversійні

П.П. 1939 р.

Королівство Румунія (1918-1940 рр.)

Офіційно: Regatul
Romaniei

Ареал: Румунія,
Бессарабія, Північна
Буковина (1918–1940),
південна Добруджа

Час: 1881–1947 рр.

Політична форма:
монархія

Досягнення:
контroversійні

Королівство Румунія 1939 р.

СРСР/УРСР

Офіційно: Українська
Радянська Соціалістична
Республіка

Ареал: в кордонах
1991 р.

Час: 1919–1991 рр.

Політична форма:
формально – республіка;
фактично – однопартійна
тоталітарна диктатура

"Досягнення": 20 000 000
– прями людські втрати
(1919–1948 рр.)

УРСР. 1940 р.

ЕТНОКУЛЬТУРНІ РЕГІОНИ «РУСИ-УКРАЇНИ»

- Берестейщина
- Бойківщина
- Бессарабія
- Буджак
- Буковина
- Волинь
- Галичина
- Гетьманщина
- Гуцульщина
- Донщина
- Задунайська Січ
- Закарпаття
- Запоріжжя
- Зелена Україна
- Карпатська Україна
- Київщина
- Кубань
- Курщина
- Лемківщина
- Лівобережна Україна
- Малиновий Клин
- Мармарощина
- Надбужжя
- Наддністрянщина
- Надпоріжжя
- Надпруття
- Надсяння
- Надросся
- Надчорномор'я
- Перемишлянщина
- Новоросія
- Переяславщина

ЕТНОКУЛЬТУРНІ РЕГІОНИ «РУСИ-УКРАЇНИ»

- Північне Причорномор'я
- Підкарпатська Русь
- Підляшшя
- Поділля
- Подніпров'я
- Покуття
- Полісся
- Полтавщина
- Посулля
- Приазов'я
- Прибужжя
- Придністров'я
- Придунав'я
- Прикарпаття
- Пряшівщина
- Сірий Клин
- Слобожанщина
- Ставропольщина
- Стародубщина
- Таврія
- Терщина
- Холмщина (Забужжя)
- Червона Русь
- Чернігівщина

ЕТНОКУЛЬТУРНІ РЕГІОНИ «РУСИ-УКРАЇНИ»

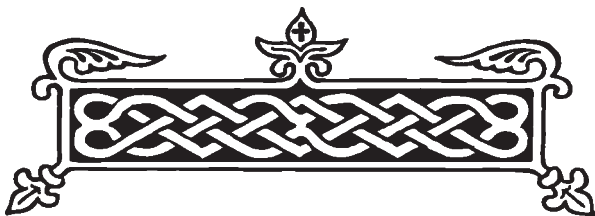

На наступних сторінках — пруфи, ілюстрації, пояснення, які, як мені здається, ілюструють цивілізаційний феномен нашої Отчизни. Підготував насамперед для своїх онуків. Зобов'язані бо знати, звідки походить їх рід.

Тішуся надією — стане і Вам в пригоді.

Слава Збройним силам України, волонтерам, всім причетним, які ціною свого життя обстоюють цивілізацію від варварства!

ПРО КОГО І ПРО ЩО ЦЯ КНИГА?

Ця книжка — про держави, які від середини X ст. н. е. існували на землях сучасної України.

У різні часи одні землі нашої держави були «афілійовані» або увіходили до складу (як сказали б тепер) найпотужніших світових імперій — Східної Римської (Візантії), Чингізидів, Османів, Романових та Габсбургів.

Деякі з них утворювали Руське королівство (лат.: *Regnum Russiae*). Інші, а інколи й ті самі території були як самостійними князівствами, так і органічною складовою частиною Великого князівства Литовського, згодом — Речі Посполитої. Річ Посполиту у нас за

звичкою називають «Польщею», що не зовсім коректно, точніше — зовсім некоректно.

Адже «Річ Посполита» (лат.: *Res Publica*, пол.: *Rzeczpospolita*, рус.: Річ Посполита) в перекладі сучасною українською не що

інше, як «Спільна справа». «Спільна справа» трьох народів — руського (не російського!), литовського та польського. Політичний провід

цих народів і утворив Рес Публіку — «двоєдину державу трьох народів», яка проіснувала майже 300 років і справила колосальний вплив на розвиток тогочасних і українців, і литвинів, і поляків, і євреїв та інших народів, які споконвіку жили на тих землях.

Ця книжка — про держави, які від середини X ст. н. е. існували на землях сучасної України.

Саме приналежність до тих чи інших державних утворень та міждержавних об'єднань визначили структуру цього тексту. Тексту, в якому ви не знайдете ніяких сенсацій чи, приміром, нових, раніше не відомих фактів. А знайдете викладені у хронологічному порядку всім давно і добре відомі події, наслідком яких стало, зокрема, формування спільноти, яка сьогодні має назву «громадяни України».

Позаяк справжня наука, як казав Дмитро Менделєєв, починається там, де починаються виміри, цей текст є також виміром, але не арифметичним, а історичним. Він є визначенням основних понять та систематичним викладом основних подій, які відбувалися на сучасних українських землях та суміжних з ними від середини X ст. і до проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 року.

Перша його частина нагадає читачам про події від середини X ст. до об'єднання 1386 р. Королівства Польського та Великого князівства Литовського (до складу якого увіходила сучасна Правобережна Україна) під владою Владислава II Ягайла, великого князя Литовського, короля Польщі, володаря та спадкоємця Русі.

Друга частина охоплює події від 1386 р. до ліквідації полкової системи Гетьманщини та утворення 1781 р. Київського намісництва, яке охоплювало всю територію сучасної України від Дніпра до Збруча.

Третя нагадає про основні події на окупованих Австро-Угорщиною та Росією територіях, заселених руським/українським людом.

Четверта буде присвячена буремним подіям 1914—1921 років, тобто періоду Першої світової війни і т. зв. «національно-визвольних змагань».

П'ята нагадає про людей та події від Ризького 1921 р. миру між Польською Республікою та Радянською Росією і до початку Другої світової війни 1 вересня 1939 р.

П'ята узагальнить існуючі відомості про найбільшу

рукотворну гуманітарну катастрофу тисячоліття — окупацію нацистським та комуністичним режимами земель, заселених переважно українцями. Наслідком цієї окупації ста-

Саме приналежність до тих чи інших державних утворень та міждержавних об'єднань визначили структуру цього тексту.

ла елімінація, тобто знищення мінімум 20 млн люду, що населяв землі сучасної України.

Шоста підіб'є основні підсумки розвитку українського та інших «радянських» народів у кордонах колишньої УРСР — від дня загибелі керівника збройного національного опору Романа Шухевича до проголошення державної незалежності УРСР 24 серпня 1991 року.

ЗМІСТ

ЗА ЩО ВОЮЄ УКРАЇНА	
Передмова	5
ВІДОМІ ІСТОРІЇ НАШОЇ ДЕРЖАВИ З СЕРЕДИНИ X СТ. ДО 1781 РОКУ	
Про кого і про що ця книга?	31
Де і коли виникла сучасна концепція історії України?	34
Кому і чому знадобилася «спільна» історія «рускава», «українськава» та «беларускава» народів?	38
Як, де і коли почала народжуватися «українська» історія?	41
Перші кроки: історія «України» = «історія» запорізького козацтва	46
Батьки «української» історії	52
Яку «історію» написав Михайло Грушевський?	58
Михайло Грушевський — творець «історії» неіснуючого народу	63
Висновок автора	68
Що таке Європа?	71
Якою була реальна історія «України»?	74
Геополітичний фактор	76
Еклезіальний фактор	79
Соціальний фактор	81

Політичний фактор	83
«Окрайна» цивілізованого світу	87

ВІД ХРЕЩЕННЯ ДО КРЕВСЬКОЇ УНІЇ

X століття	91
XI століття	100
XII століття	116
XIII століття	124
XIV століття	158

ВІД КРЕВСЬКОЇ УНІЇ ДО СТВОРЕННЯ КИЇВСЬКОГО НАМІСНИЦТВА

XIV століття (продовження)	185
XV століття	192
XVI століття	228
XVII століття	268
XVIII століття	296

ВІДОМІ ІСТОРІЇ НАШОЇ ДЕРЖАВИ. 1781—1914 РОКИ

Про що і про кого йшлося в попередніх частинах цієї книги?	315
XVIII століття	349
XIX століття	407
XX століття	556
ПІСЛЯСЛОВО	595

